

תרגמה: גניה פלב, מבית גרוסמן/ הולץ, לזכר הוריה.

דויד מקלר Dawid Mekler

1. בגטו של זמושץ'.

כל הקהילה היהודית של זמושץ' חוסלה ונעלמה לחלוטין, כתוצאה של שרשרת הוראות גרמניות.

במחוז לובלין, בו חיה אוכלוסיה יהודית רבה, פעולות רצח המוני ופעולות פינוי וגירוש, החלו מוקדם יותר מאשר במקומות אחרים של פולין.

היה ברור, שהתהליך המזעזע שהחל כאן, תוכנן כדוגמא לרצח עם.

היות ולא ניתן לספר את כל מה שאירע בגטו של העיר שלנו, בגלל אורכו של הסיפור, אסתפק בקורות משפחתי ושלי. קורותינו לא היו יוצאי דופן, אלפי משפחות יהודיות סבלו במידה דומה.

כעת, אני בן 20. כשפרצה המלחמה הייתי בן 14.

בשנת 1942 בתקופת רצח המונים, הייתי בן 17.

אבי היה סנדלר, ואימי הייתה תופרת. לא היינו משפחה אמידה.

בגיל צעיר למדתי מסחר, ובמקצועי אני שרברב. מתחילת הכיבוש, למרות גילי הצעיר, נאלצתי לעבוד לצד אבי בעבודות קשות ביותר.

הגרמנים התחייבו לווסת את ערוץ הנהר, והיהודים הם אלה שעבדו

בעבודות קשות אלו, מזריחת החמה עד החשיכה. בקיץ בשמש הלוהטת, ובחורף בבוץ ובשלג.

אף פעם לא היה מספיק מזון, כדי לספק ולהרגיע את הרעב התמידי שלנו.

המנהל הפולני שלנו ששמו היה – (Leon Szymanowski וכוונה "Vorarbeiter"), ביחד עם עוזריו הכה אותנו ללא רחמים. הרבה אנשים מתו מרעב ויחס גרוע במחנה הזה.

2. הרצח ב- 11 באפריל 1942.

בשבת של 11 לאפריל, אנשי ס.ס.-S.S., ואנשי ס.ד. – S.D. (אנשי גסטאפו ו "Reiter Polizei Abteilung"), פלשו לשכונה היהודית בזמושץ' באופן מפתיע כמו חבורת ברברים. הבנדיטים רכבו על סוסים וגרמו לבהלה בקרב האוכלוסייה. בזמן שעברו דרך הרחובות קיללו והכו את העוברים.

אנשי השכונה, חשבו לתומם, שההתקפה הזו היא כמו כל קודמותיה.

תסתיים בשוד רכושם. אך הסתבר שמטרת ההתקפה הזו הייתה שונה.

אוכלוסיות העיר, מנתה באותה תקופה כ 10,000 אלפי איש.

תוך מספר שניות, מבלי להבין את השתלשלות האירועים, שלושת אלפי גברים, נשים וטף, שנאספו באופן מקרי ברחובות, הורצו ישר למסוף של תחנת רכבת ונשלחו ליעד לא ידוע.

מקיץ 1942 עד נובמבר, אירעו ארבע אקציות, אחת יותר רצחנית מקודמתה. מראה הגטו לאחר כל אקציה, גרמה לאלו ששרדו אותה, להלם וטירוף.

הגופות היו מוטלות בכל מקום : ברחובות, בכיכרות, בתוך הבתים.

ילדים קטנים שנזרקו דרך חלונות של קומה שנייה ושלישית, שכבו מעוותים על המדרכות.

היהודים נאלצו לאסוף ולקבור את המתים..., ולהמתין לתורם להיפגש עם המוות....תורים ארוכים של הרכבות נסעו לבלז'ץ, מחנה ההשמדה הקרוב ביותר, בו, יום יום, הומתו עשרות אלפי גברים, נשים וטף.

לאחר הפינוי החמישי והאחרון, הוכרזה העיר זמוש'ץ' "נקייה מיהודים" –
"Judenrein". את האחרונים שבהם, גירשו לאיזביצה – Izbice, שליד זמוש'ץ'
ששימש מחנה איסוף ליהודים מכפרי הסביבה. גם אותם שלחו לתאי הגזים לבלז'ץ'.

בזמוש'ץ' נותרו כ-70 יהודים. אנשי S.S. ניצלו אותם כדי לעשות סדר בגטו. הביגוד
והריהוט הטוב ביותר, שנותר בגטו, נשלח לגרמניה.

חפצים ישנים נאספו בבית הקברות היהודי – "Werterfassung". לשם היו מגיעים
הפולנים והפולקסדויטש וקונים אותם בזול.

אנשי ה-ס.ס. התעשרו. לכסף אין ריח רע.

בכל תקופת הרצח הנוראי הזה, איבדתי את אבי, אימי. שתי אחיותיי הצעירות
סוניה – Sonia והלה – Hela, ואחי הקטן הירש – Hirsz.

בודד, מרוקן והרוס, הצלחתי להתחמק מהמוות באקציה החמישית, וברגע האחרון
להסתתר במחבוא בבית ישן ונטוש. רעבתי. הצטרפתי לקבוצה שכללה 70 יהודים,
והם נתנו לי מסתור.

יעקוב מייזל – Jakub Meizel, שכינו אותו זאפאלקה (גפרור בפולנית) – zapalka,
בגלל דמותו הזקופה וגם אחרים, עזרו לי מאוד.

קבוצה קטנה של אנשים, יצאה מהמחבוא. אחדים שבו מהיערות.

התקרר החורף, והיה צריך להיות בעל ממון רב, כדי למצוא מסתור בצד הארי.
קבוצת 70 יהודים, גדלה ל-500 איש.

אנשי ה-ס.ס. גילו שמספרינו רב מדי. ואז באו ולקחו 300 איש. הם נלקחו ללאבון –
Labun, שהייתה מרוחקת מזמוש'ץ' כ-12 ק"מ למתחם של מנסרה נטושה. יהודים
צ'כים ספורים, שעבדו במקום, הם אלה שבנו את הצריפים. אך המשלוח החדש של
300 יהודים לא עצר כאן.

השומרים שלנו שהיו אנשי ס.ס., קצינים בדרגת Landkaempfer, קולב – Kolb ו
איסלאבן – Eisleben. הם דרשו מאיתנו: "מסרו את כל דברי הערך שברשותכם
ותזכו למוות שלו, ובאם לא..."

איש מאיתנו לא נע ולא הגיב. הקצינים הורו לחיילים לערוך חיפוש.

חיילי ס.ס. קרעו מאצבעות טבעות, ועגילים מאוזני נשים.

ערכו חיפוש בכיסינו, בתקווה למצוא שטרות ומטבעות זהב.

לפולני עם זוג מלקחיים שצורף לרוצחים, ניתנה הוראה לעקור שיני זהב מפיות האנשים.

לבסוף, הריצו הרוצחים את הקבוצה ישר לבור שטוח שהיה ליד המנסרה. זה אמור היה להיות קברם של קבוצת 300 יהודים.

העד הפולני שהיה נוכח בזמן הירי, סיפר על גבורתם של הנרצחים. שלא היו שום צעקות או בכי. בעל ואשתו אחזו ידיים, התנשקו

ובשלווה עמדו מול קני מכונות ירייה.

ההרוגים סודרו בשורות ושכבות. המרצחים כיסו אותם בשכבה דקה של אדמה ועזבו יחד עם דברי הערך ושיני זהב שנעקרו.

3. אחרוני יהודי זמושץ'.

קבוצה של 300 יהודי זמושץ', נלקחה למחנה עבודה הקשה בבית חרושת לתחמושת (אבקת תחמושת). רק יהודים ושבוים מברה"מ עבדו בגיהנום הזה.

40% מאיתנו, נפטרו כבר בשבעות הראשונים לשהותנו במחנה, מרעב, כפור ועבודת פרך.

פקד על המחנה, איש ס.ס. בשם רופרט – Rupert.

יום יום. בשיתוף עם מספר אנשי ס.ס. נוספים, היה הורג כ-30, 40 אסירים, אשר הוכרזו כ- "לא כשרים לעבוד".

איש ס.ס. בשם לנדקמפפר – Landkaempfer, גילה שבמחנה מסתתר נער יהודי בן 12. הוא הביא אותו למשרדו, וציווה עליו "שכב על הרצפה, אני יורה בך!"

" לא " ענה הנער, " לא אשכב. תירה בי כשראשי מורם, תירה בליבי " .איש ה-ס.ס.
הזועם, הפיל את הנער לארץ ושלף את אקדחו.

האם ימצאו את הרוצח והוא ייענש ?

האם הוא יצליח להתחמק מהעונש ?

האם ניתן לצפות שכל אותם הרוצחים ממחנות ומגטאות ימצאו ?

הם היו רבים כל כך.

4. מחתרת

לא הייתי הנער היהודי היחידי, שרצה להצטרף לשורות המחתרת.

זאת הייתה הדרך היחידה לנקום ברוצחי משפחתי.

אילו הפולנים היו עוזרים לנו, היינו מקימים יחידות מחתרת קרביות. ממלאים בהם את היערות, מסתתרים במעמקי ביצות, שקשות לגישה.

כיצד הפולנים "עזרו" לנו, אתאר זאת בהמשך. אדווח רק מהתנסויותי האישיות.

היינו עשרה איש. כולנו איבדנו את המשפחות שלנו.

הנהיג אותנו בחור נמרץ בשם מוטל שטריגלר- Motel Strigler. החלטנו להימלט מהמחנה, ולהקים ביער יחידת מחתרת קטנה ועצמאית.

לאחר שורה של פעולות מסוכנות ומסכנות את שלומנו, הצלחנו ליצור קשר עם איכר פולני. הוא הבטיח לנו, שתמורת 30 אלף זלוטי, הוא יצביע לנו על מקום מסתור מתאים, וגם יספק לנו מספר רובים.

חלק מהכסף הנדרש שדדנו, וגם הוספנו סכום שנאסף מכולנו, ומסרנו לאיכר את הסכום הנדרש.

לילה אחד, אחרי ששיחדנו את השומרים, נמלטנו מהמחנה.

האיכר אומנם סיפק לנו את הרובים, אך בהגיענו ליער, גילינו שהתחמושת אינה מתאימה לרובים שברשותנו. בלילה הותקפנו על ידי כנופית איכרים (פולנים), אשר נשלחו, קרוב לוודאי, על ידי "הספק" שלנו, שידע היטב את מיקום מסתורינו.

האיכרים הכו אותנו, שדדו את כספנו וגזלו את בגדינו. שרדנו בנס.

כמובן שגם גנבו את הרובים. כנראה כדי למכור אותם שוב.

מוכים ורעבים, נדדנו כל היום ביערות, מודעים שבכל צעד עורב לנו המוות.

הגרמנים חילקו נשק בין פולנים מסוימים, והם סרקו את הארץ בחיפוש אחר יהודים מסתתרים.

לא נותרה לנו שום ברירה אחרת, אלא לנסות ולשוב למחנה.

היה לנו מזל, שהצלחנו לחזור אל מאחורי הטייל. הודות לידידים, בין האסירים, הצלחנו לשחד פקיד במשרדי המחנה, וכך שבנו למעמד העבד.

היה לנו מספיק התלהבות להלחם בגרמנים, אך הברית מילה הכניעה את הכף.

5. מיידאנק – Majdanek

בראשון ליוני 1943, נשלחתי יחד עם עוד 400 יהודים למיידאנק.

כמי שהתמודד עם זיכרונות רצח עם המזעזע שהתרחש ברחובותיה של זמושץ', לאחר העינויים ומכות שספגתי במחנה עבודה, נראה לי שכבר ראיתי הכול. זאת כי עדיין לא התנסיתי בגיהנום של מיידאנק.

לאחר שהגענו, נערך עלינו חיפוש מדוקדק. אחרי זה גילחו וסיפרו אותנו, והתאכסנו בצריף מס' 19.

בדיוק ברגע שנכנסנו לצריף, אנשי ס.ס. תלו מספר אסירים.

הם נראו כמו שלדים, וגם היו יותר מתים מחיים. למחרת חוויתי התנסות חדשה.

איש ה-ס.ס האלגנטי רייכמן – Reichmann ערך מינון. בשקט מופגן (אף פעם לא פצה את פיו) [לפני כל אסיר, סימן בעזרת האגודל שהיה מופנה כלפי מעלה, " ימינה " או "שמאלה", שפירושם היה "למוות" או "עדיין לא".

הפעם סומנתי ימינה, אך ברור היה לי איזה גורל צפוי לי.

כל העת הייתי מודע לכך, הודות לעשן השחור שהשתרבב מהארובה של המשרפה. היה ברור שכאן אמצא את מותי. החידה הייתה כיצד?

האם אתלה על ידי הקאפו וידרקו – Wyderko ?

או איחנק בידי "החונק" – "Dusiciel"? אוטבע ? או ירו בי תוך כדי

תרגילים מפרכים, או אקרע על ידי כלבים שישוסו נגדי.

דרכים ושיטות למות היו רבות, אך למילוט - שום דרך.

לא הייתה שום אפשרות לעבור את שורות השומרים, רוצחי ה-ס.ס., ולעבור חוטי תיל שדרכם זרם חשמל רצחני.

ביוני 1943, מהמחנה אשר בסקרז'יסקו – Skarzysko, הגיעה קבוצת אנשי ס.ס. כדי לבחור 1000 אסירים, בעלי מקצוע מומחים למחנה שלהם. הובטח להם ששם יהיו חופשיים, יזכו למזון טוב וגם תשלום.

כמובן שאיש לא האמין להם, אך כולם שאפו לצאת ממחנה מיידאנק.

הייתי בר מזל, ונבחרתי לקבוצת אלף המומחים.

חייתי ב"גן עדן" של מחנה סקרז'יסקו ובוכנוואלד – Buchenwald.

כל אלו ששרדו את המחנות הללו, ידווח על סבלם.

אני טוען שחובתו שכל מי ששרד ונותר בחיים, להעיד על פשעי הרצח של המרצחים הגרמנים.

כך עשיתי אני, כאשר העדתי על הפשעים שנעשו בעירנו זמושץ'.

מתוך עשרת אלפים (מספר יהודי זמושץ' נאמד ב 12,500 – 14,500 – העורכת), עדיין לא פגשתי איש ששרד.

כעת גרמניה הוכנעה. רצח וזוועות המלחמה הסתיימו, אך לא עבור היהודים.

עשר שנים טרם פרצה המלחמה, היטלר יצא נגד היהודים.

הוא דיכא אותנו, רצח, והעולם שהיה עד לנעשה, שתק.

ועדיין שומר על השתיקה.

הרבה עמים זכו מחדש לשחרורם, אלפי צרפתים, הולנדים, רוסים.

הם כמונו היו אסירים במחנות הגרמנים, ושבים למולדתם, אך אנחנו לא. אנו ששרדנו בנס את הרציחות בפולין, אין לנו לאן לשוב.

פולין הייתה עבורנו תמיד כמו אם חורגת ושונאת.

עוד הרבה מים יזרמו, עד שנזכה לאהדת אם מצידה.

אך אנחנו בתנועה. אין לנו זמן להמתין. גם לנו יש זכות לחיות כמו כל העמים. האם אין לנו זכות אחרי סבל כה רב?

עם אישור או בלעדיו, אני אגיע לפלסטין. וכשאגיע אשאל "איפה הארגון, ארגונכם המזוין. תדריכו אותי בהקדם להשתמש בנשק".

ואם הפעם אלה לא הגרמנים או הפולנים שבאים לחסלנו, אלא בריטים או ערבים, כל אחד מאיתנו ילך וימות כמו לוחמי הגטאות בוורשה, "עם נשק ביד".

דויד מקלר, בן 20, מכוונאי. - Dawid Mekler